

-83-

"UNAMUNO
"INDEX"-ERA
KONDENATUA "

Aurtengo Ilbeltzaren 31 n. OBSERVATORE
ROMANO egunkariak onako dokumentu-agiri au zeka-
rren:

Santo Ofizio'ko

Lenen Kongregazioa.

- Erabakia -

- Liburuen kondena -

Santo Ofizio'ko Lenen Kongregazioak,
fedea ta oiturak gorde naiean, kondenatzen ditu
eta liburu debekatuen "INDEX"ean ipintzen Miguel
de Unamunok idatzitako suak:

- 1) "Del sentimiento trágico de la vida".
- 2) "La agonía del Cristianismo".

Gaifera apaiz nagusi agurgarri aien iritziz, esan egin bear zaio kristau-erriari idazle onen beste zenbait liburuek ere fede ta oitura onen kontrako gauzak badituztela.

Aita Santu Pio XII garrenak Ilbeltza-ren 24 n. onetsi zun erabaki au, Sto. Ofizio'ko Kardenal Prosekretarioaren eskuetan, eta argitaratzea agindu du.

Erroman, Sto. Ofizio-Etxean, 1957'ean
Ilbeltzak 30.

Arturo de Josio,
Notarioa.

Unamunoren kondena dala-ta "YAKIN" zerbait esan bearrean arkitzen da euskaldun jakintsu aipatuari buruz.

.....

Euskalerrriak ez du oraindano jakin-mallatara Unamuno bezin izen aundiko gizonik eman. Unamunoren idaztiak munduko izkuntz getantan, egillea bizi zala, irakurriak ziran. Jakintsuaren artean oso erabillia eta sakon aztertua izan da Unamunoren gogamena. Oraindik orain Amerika aldean Unibersidadeak philosophi-gaietan "Unamunologia" bereizi omen dute. Kondena onek adierazten digunez, Unamunoren idaztiak asko eta geiegi zabalduak ziran.

Gure jakintsuaren gogamen-theologikoak

zertxobait azalduko ditut emen; ortik zear ontaz bildutako errenkadak bata bestearen atzetik ezarri besterik ez.

Unamunoren idaztiak era askotako iritziak sortu dituzte kritiko artean, batez ere gogamen theologikoari dagokionean; emen bilduko ditut, irakurri al izan ditudan auetako iritzi batzuek eta irakurleak jakingo du nori arrazoi eman.

1864 garren urtean, Bilbo'n jaioa, guraso zintzoak kristau-bide zuzenetik aurreratzen ondo erakutsi zioten. Urruti-miñez saminki oroitu-tuko zituan gero aurtzaroko sentipen garbi aiek. Euskera ere Bilbo'n otoitzarekin batera ikasi zuan; gure izkera zerbait lantzeagatik ere ifioiz eman zion; "Milla euskal olerki eder"-liburuak ba-dakar olerki bat Unamunorena. Azkue ta bera Azkue ta bera agertu ziran Bilbo'n euskera-irakasle izan naiean norlenka batean, baño Azkuek irabazi. Ordundik alde batera utzi zun bere izkera.

Jakin-miña ere gaztetako urte aietan piztu zitzaion. Bachillerato ikasten ari zala aitarean liburuetan philosophi-gaiak zitun gogokoen. An ezagutu omen zitun lenengoz Balmes'en liburuetan, Kant, Hegel...

Universidadean -karrera egitera joanda- jaio zan Unamuno berria, mundu osoa arritu bear zuan nortasun berezi ura. An nabaitu zitun aurrenekoz erligio-etzabaida zoritxarreko aiek. An sortu zitun bere irudimenak sistema berri aiek. An idatzi bere liburuak, sentipen larri aiez kutsatuak. Eta il ere Salamanca'n il zan Miguel de Unamuno 1936'ko Abenduaren 31 n.

Madrid aldean ekaitz gogor aiek sortu zituzten eztabaidak lur-jota utzi zuten Unamunoren fede katolikoa. Fedea adimenak argitua ikusi

nai du; berak ezagutzen ez zituanik, naiz-ta edonork sifistera beartu, etzituan ifola ere onartzen, etzuan bere burua makurtu nai.

Bere barneko erligio-egarrria nolabait astzearren Lutero, Harnack, Kierkegaard... eta beste zenbait onelako gizonengandik, gogoko zitzaizkionak artu zitun. Iturri oetatik sortu zun bere gogamen theologiko naasia. Batak emen, besteak, Unamunoren teoria norabait sartu naiean dabilta kritikoak, baina ezta ifun ere egoki kokatzen.

Fedearen ingurumari dabilkizu beti Unamunoren gogai nagusia. Sifismen-arazoari erantzun guztiz okerra, heretikoa ematen dio, baina jakingarria oso. Biotza, barnea, bere baita betikotasunaren egarri du: ezilkor-naia "izatea ifoiz ere ezereztu gabe", auxe du bere "bizitzaren sentipen larria". Sentipen orrek bakarrik sortzen du Jainko alguztiduna, Betikoa, bere biotzeko grifia bero ori eusten duan Jainko bakarra. Ezta-go beste sifiste-oiñarri edo motiburik. Biotzak arkitzen du Jainkoa, ez adimenak. "Itxaropena fedearen ama; fedea Jaungoikoarena". "Zuk egin ninduzun bezela, nik nere baitan sortu bear zaitut". Buru-biotzen arteko guda amaigabea, auxen dezu Unamunoren sistema guzia. Buruak bere joerak, ta biotzak bestelakoak "Biotzak baietz, ta buruak ezetz", onatx bere sentipen larriaren erro sakona.

Unamunoren fedea zer-ikusirik ez du katoliko-sifismenarekin. Argi ta zabalik ukatu zitun gure erligioaren egi oiñarritsuenak: Kristoren jainkoatasuna, Irutasun Deuna, Sakramentuak, dogma guziak. Harnack protestante razionalistek erein zuen gaitza ugari Unamunoren adimenean.

"Del sentimiento trágico de la vida", dezu Unamunoren sistema-muifia osoen eta argien azaltzen duan liburua; luzeagotxo dezu alere

liburu onen idazpurua: " Del sentimiento trágico de la vida en los hombres y en los pueblos". Emen azaltzen du Unamunok bere beti-naiaren biotzkada, Jainkoaren sortarazle bezela.

Azkenengo "Euzko Gogoa" k ba-dakar "Unamuno ta gu" deritzon idazlan muintsu bat "Abendats" izenpean. "Abendats" onen iritziz, (eta guztiz bidezko deritzait) gure bilbotar jakintsuaren "sentipen larri" ortan bere Erriarena agertu nai du Unamunok: Euskalerrriaren betikotasun-nai itzal-ezifia; euskal enda bereizi oni iraunkor gordetzearren gizaldietan ain gogor jokatu duan Erriaren irrika bizia; edo "Abendats" berak ain bizi ta gartsu dionez, Euskalerrriaren "bizi-naia, menderakaitza, agoni-burruka, askatu-leia, ezilkor-gosea, azi-bearra,..." azaldu zitun Unamunok "sentipen larri" ortan. -Betor lenbailen "Abendats" en idazti ori.-

.....

Gure jakintsuaren gogai-teologikoa katoliko artean geienak, protestantetzat jo dute: protestante razionalista.

Hernan Benitez apaiza, epaille leguegia agertu izan da beti Unamunorentzat; berak dionez "euskaldunaren" kartak irakurtzean ikusten omen dira anima aren ibillerak. Berrogei urte zitula, Protestantismu aldera zerbait jo zun, baño azkenengoetan berriro Eleizaren mende genun, bere idaztiak bestela itzegiten ba'digute ere.

Unamunogan zerbait onik ba'da, Jaungoikoa arkitu-naia, geroaren kezka artega ura... Gai ikaragarri oietzaz iñoiz ere pentsatzen ez duten anima alper-loti ugari esnatzeko, ongarri alde ontatik; baña, kontuz! erantzunak Eleizak

gaiztetsiak daude-ta.

Urteak dirala, gure Unamuno gaztedi ikasleen gidari ipintzen zuten, España'n idazle goraiatu askoek; gaitza galanki zabaldu dute bere liburu ain irakurriak. Asieratik usmatu zituzten katoliko zizntzoak gaitz oiek. Aldizkarietan, eta zenbait Eliz-Barrutiko debekazioetan beti ernai agertu izan da Eliza Unamunoren aurka, azkenengo egun auetan mundu osora zabaldutako erabaki nagusi ontara arte.

Makurtu ditzagun apalki gure buruak E-leiz dena Santaren erabakietara.

Unzurrunzaga'tar Imanol

Arantzazu'ko teologil.

